A BÍRÓSÁG ÍTÉLETE (első tanács)

2005. április 28. *

A C-104/03. sz. ügyben,

a polgári és kereskedelmi ügyekben irányadó bírósági joghatóságról és a bírósági határozatok végrehajtásáról szóló, 1968. szeptember 27-i egyezmény Bíróság által történő értelmezéséről szóló, 1971. június 3-i jegyzőkönyv alapján benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelem tárgyában, amelyet a Gerechtshof te Amszterdam (Hollandia) a Bírósághoz 2003. március 6-án érkezett, 2002. december 12-i végzésével terjesztett elő az előtte

a **St. Paul Dairy Industries NV**

és

az **Unibel Exser BVBA**

között folyamatban lévő eljárásban,

A BÍRÓSÁG (első tanács),

tagjai: P. Jann tanácselnök (előadó), N. Colneric, J. N. Cunha Rodrigues, M. Ilešič és E. Levits bírák,

főtanácsnok: D. Ruiz-Jarabo Colomer,
hivatalvezető: M.-F. Contet főtanácsos,

* Az eljárás nyelve: holland.

tekintettel az írásbeli szakaszra és a 2004. július 14-i tárgyalásra,

figyelembe véve a következők által előterjesztett észrevételeket:

— a St. Paul Dairy Industries NV képviseletében R. M. A. Lensen advocaat,

— az Unibel Exser BVBA képviseletében I. P. de Groot advocaat,

— a német kormány képviseletében R. Wagner, meghatalmazotti minőségben,

— az Egyesült Királyság kormánya képviseletében K. Manji, meghatalmazotti minőségben, segítője: T. Ward barrister,

— az Európai Közösségek Bizottsága képviseletében E. Manhaeve és A.-M. Rouchaud-Joët, meghatalmazotti minőségben,

a főtanácsnok indítványának a 2004. szeptember 9-i tárgyaláson történt meghallgatását követően,

meghozta a következő

Ítéletet

1 Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem a Dán Királyság, Írország és Nagy-Britannia és Észak-Írország Egyesült Királysága csatlakozásáról szóló, 1978. október 9-i

egyezménnyel (HL L 304., 1. o., valamint – a módosított szöveg — 77. o.), a Görög Köztársaság csatlakozásáról szóló, 1982. október 25-i egyezménnyel (HL L 388., 1. o.), a Spanyol Királyság és a Portugál Köztársaság csatlakozásáról szóló, 1989. május 26-i egyezménnyel (HL L 285., 1. o.), valamint az Osztrák Köztársaság, a Finn Köztársaság és a Svéd Királyság csatlakozásáról szóló, 1996. november 29-i egyezménnyel (HL 1997. C 15., 1. o.) módosított, a polgári és kereskedelmi ügyekben irányadó bírósági joghatóságról és a bírósági határozatok végrehajtásáról szóló, 1968. szeptember 27-i egyezmény (HL 1972. L 299., 32. o., a továbbiakban: Egyezmény) 24. cikkének értelmezésére irányul.

2 Az előzetes döntéshozatal iránti kérelmet a St. Paul Dairy Industries NV (a továbbiakban: St. Paul Dairy) és az Unibel Exser BVBA (a továbbiakban: Unibel) (mindkettő székhelye: Belgium) között folyamatban lévő eljárásban egy hollandiai lakóhellyel rendelkező tanú kihallgatása kapcsán terjesztették elő.

Jogi háttér

Az Egyezmény

3 Az Egyezmény 24. cikke így rendelkezik:

„Valamely szerződő állam bíróságainál a tagállam joga alapján rendelkezésre álló ideiglenes intézkedések, beleértve a biztosítási intézkedéseket is, még akkor is kérelmezhetőek, ha jelen Egyezmény alapján az ügy érdemére más szerződő állam bírósága rendelkezik joghatósággal."

A nemzeti jog

4 A Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering (holland polgári perrendtartás, a továbbiakban: WBR) 186. cikkének (1) bekezdése szerint abban az esetben, ha a törvény a tanúbizonyítást lehetővé teszi, az érintett kérelmére előzetes tanúkihallgatás rendelhető el már az ügy folyamatba tétele előtt.

Az alapeljárás és az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések

5 2002. április 23-i végzésével a Rechtbank te Haarlem (Hollandia) az Unibel kérésére elrendelte egy hollandiai lakóhellyel rendelkező tanú kihallgatását.

6 A St. Paul Dairy megfellebbezte ezt a végzést a Gerechtshof te Amsterdam előtt, és előadta, hogy holland bíróság nem rendelkezik joghatósággal az Unibel által előterjesztett kérelem elbírálására.

7 Az előzetes döntéshozatalra utaló végzés az Unibel és a St. Paul Dairy közötti jogvitával kapcsolatban közli, hogy nem vitás az, hogy mindkét fél székhelye Belgium, hogy az alapeljárásban vitás jogviszony a belga jog hatálya alá tartozik, hogy eldöntésére belga bíróság rendelkezik joghatósággal, és hogy Hollandiában vagy Belgiumban ugyanilyen tárgyú más keresetet nem terjesztettek elő.

8 E körülmények között a Gerechtshof te Amsterdam úgy határozott, hogy az eljárást felfüggeszti, és előzetes döntéshozatalra a következő kérdéseket terjeszti a Bíróság elé:

„1) A Brüsszeli Egyezmény hatálya alá tartozik-e a [WBR] 186. cikkében és azt követő cikkeiben foglalt, »az ügy folyamatba tétele előtti tanúkihallgatás« jogintézménye, figyelemmel arra, hogy – amint a nevezett törvényben szabályozásra került — célja nemcsak a tanúvallomás-tételnek a vitás tényeket követő lehető leggyorsabb lehetővé tétele és a bizonyítékok eltűnésének elkerülése, hanem mindenekelőtt arra is szolgál, hogy az esetleges később indítandó polgári eljárásban érdekelt valamennyi – vagyis a keresetindítást mérlegelő, a személye elleni keresetindítástól tartó, vagy más módon az eljárásban érdekelt harmadik — félnek lehetőséget biztosítson arra, hogy a számára nem kellően ismert tényekről előzetes felvilágosítást kapjon annak érdekében, hogy képes legyen helyzete jobb megítélésére, különösen a tekintetben, hogy az eljárást ki ellen indítsa?

2) Igenlő válasz esetén tekinthető-e ez a jogintézmény a Brüsszeli Egyezmény 24. cikke szerinti intézkedésnek?"

Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésekről

9 Az előterjesztő bíróság által feltett, együttesen vizsgálandó kérdések lényegében annak eldöntésére irányulnak, hogy az Egyezmény hatálya alá tartozik-e mint annak 24. cikke szerinti ideiglenes intézkedés (beleértve a biztosítási intézkedéseket is), az érdemi eljárás elindítása előtt a tanúkihallgatás elrendelése iránt – a kérelmezőnek egy esetleges kereset célszerűsége megítélésének lehetővé tétele végett — benyújtott kérelem.

10 Elöljáróban emlékeztetni kell arra, hogy az Egyezmény 24. cikkére csak az Egyezménynek az 1. cikkében meghatározott tárgyi hatálya alá tartozó körben lehet hivatkozni ideiglenes intézkedések (beleértve a biztosítási intézkedéseket is) elérése érdekében (a 143/78. sz. De Cavel-ügyben 1979. március 27-én hozott ítélet [EBHT 1979., 1055. o.] 9. pontja, a 25/81. sz. C.H.W.-ügyben 1982. március 31-én hozott ítélet [EBHT 1982., 1189.] 12. pontja és a C-391/95. sz. Van Uden-ügyben 1998. november 17-én hozott ítélet [EBHT 1998., I-7091. o.] 30. pontja). Az előterjesztő bíróság kötelessége tehát meggyőződni arról, hogy az alapügyben ez-e a helyzet.

11 Az Egyezmény 24. cikke szerint valamely szerződő állam bírósága jogosult ideiglenes intézkedések (beleértve a biztosítási intézkedéseket is) iránti kérelemről határozni, noha nincs joghatósága a jogvita érdemben való eldöntésére. Ennélfogva ez a rendelkezés az Egyezményben szabályozott joghatósági rendszer alóli egyik kivételt jelenti, ezért szigorúan kell értelmezni.

12 Az Egyezmény 24. cikkében foglalt, az általánostól eltérő joghatóság célja annak elkerülése, hogy a felek az eljárások hosszú időtartamából (amely minden nemzetközi eljárás sajátja) adódóan kárt szenvedjenek.

13 E célkitűzésnek megfelelően, az Egyezmény 24. cikkének értelmében vett „ideiglenes intézkedések, beleértve a biztosítási intézkedéseket is" alatt azokat az Egyezmény hatálya alá tartozó ügyekben szereplő intézkedéseket kell érteni, amelyeknek ténybeli vagy jogi helyzetet kell fenntartaniuk azért, hogy megvédjék azt a jogot, amelynek elismerését az alapügyben eljáró bíróságtól kérték (a C-261/90. sz., Reichert és Kockler ügyben 1992. március 26-án hozott ítélet [EBHT 1992., I-2149. o.] 34. pontja és a fent hivatkozott Van Uden-ügyben hozott ítélet 37. pontja).

14 Az ilyen típusú intézkedések iránti kérelem engedélyezése az eljáró bíró részéről rendkívüli körültekintést kíván, valamint azon tényleges körülmények alapos megismerését, amelyek között ezen intézkedések hatásukat kifejtik. Elrendelését a bíróságnak általános jelleggel olyan előfeltételek meglététől kell függővé tennie, amelyek biztosítják az intézkedés ideiglenes és biztosítási jellegét (a 125/79. sz. Denilauler-ügyben 1980. május 21-én hozott ítélet [EBHT 1980., 1553. o.] 15. pontja és a fent hivatkozott Van Uden-ügyben hozott ítélet 38. pontja).

15 Az alapügyben a kérelmezett intézkedéssel, vagyis valamely másik szerződő állam területén lakó tanúnak e tagállam bírósága általi kihallgatásával olyan tények megállapítását célozzák, amelyektől egy jövőbeni, valamely másik tagállam bíróságának joghatósága alá tartozó jogvita eldöntése függhet.

16 Az előzetes döntéshozatalra utaló végzésből kitűnik, hogy ennek az intézkedésnek – amelynek elrendelése a szerződő állam joga alapján semmilyen különös feltételtől nem függ — az a célja, hogy lehetővé tegye a kérelmezőnek az esetleges kereset célszerűségének értékelését, az ilyen kereset jogalapjának meghatározását és a jogalapok alátámasztására felhozható érvek helytállóságának megítélését.

17 Minthogy a kérelmezőnek az alapeljárás célszerűségének megítélésére vonatkozó érdekén túl bármilyen más igazolhatósági indok hiányzik, meg kell állapítani, hogy az alapeljárásban kérelmezett intézkedés nem felel meg az Egyezmény 24. cikkében foglalt, a Bíróság által a jelen ítélet 12. és 13. pontjában felidézett célkitűzésnek.

18 Ebben az összefüggésben ki kell emelni, hogy az ilyen intézkedés kibocsátása könnyen az Egyezmény 2. és 5–18. cikkében foglalt joghatósági szabályoknak a bizonyításfelvétel szakaszában való megkerülésére lenne felhasználható.

19 Az Egyezmény egyik célját képező jogbiztonság elve megköveteli azonban, többek között, hogy az Egyezmény 2. cikkében felállított általános elvtől eltérő joghatósági szabályokat, mint amilyen az annak 24. cikkében foglalt szabály, oly módon értelmezzék, hogy a megfelelően tájékozott alperes ésszerűen előre láthassa, hogy melyik – a lakóhelye szerinti állam bíróságán kívüli — bíróságon lehet szükség érdekeinek bírósági eljárás keretében történő megvédésére (lásd ilyen értelemben a C-440/97. sz., GIE Groupe Concorde és társai ügyben 1999. szeptember 28-án hozott ítélet [EBHT 1999., I-6307. o.] 23. és 24. pontját, a C-256/00. sz. Besix-ügyben 2002. február 19-én hozott ítélet [EBHT 2002., I-1699. o.] 24. pontját és a C-281/02. sz. Owusu-ügyben 2005. március 1-jén hozott ítélet [EBHT 2005., I-1383. o.] 38–40. pontját).

20 Az alapeljárásban vitás intézkedéshez hasonló intézkedés az egy és ugyanazon jogviszonyra vonatkozó joghatósági okok halmozódásához vezethet, amely ellentétes az Egyezmény céljaival (a C-295/95. sz. Farrell-ügyben 1997. március 20-án hozott ítélet [EBHT 1997., I-1683. o.] 13. pontja).

21 Noha a jelen ítélet 18. és 20. pontjában leírtakhoz hasonló következmények az Egyezmény 24. cikke alkalmazásának velejárói, azok csak annyiban igazolhatóak, amennyiben a kért intézkedés megfelel az említett cikk célkitűzésének.

22 Amint azt a Bíróság a jelen ítélet 17. pontjában megállapította, az alapügyben nem ez a helyzet.

23 Ezenkívül az alapeljárásban felmerülőkhöz hasonló körülmények között megvalósuló tanúkihallgatást azon szabályok alóli kibúvás eszközéül lehetne felhasználni, amelyek – minden jogalanyra nézve azonos biztosítékok és azonos hatások mellett — valamely tagállam bíróságának valamely másik tagállamban foganatosítandó bizonyításfelvétel iránti megkeresésének továbbítását és elintézését szabályozzák (lásd a polgári és kereskedelmi ügyekben a bizonyításfelvétel tekintetében történő, a tagállamok bíróságai közötti együttműködéséről szóló, 2001. május 28-i 1206/2001/EK tanácsi rendeletet [HL L 174., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 19. fejezet, 4. kötet, 121. o.]).

24 E megfontolások elegendőek annak kizárására, hogy az esetleges per esélyei vagy kockázatai megítélésének lehetővé tételét célzó intézkedést az Egyezmény 24. cikke szerinti ideiglenes vagy biztosítási intézkedésnek (beleértve a biztosítási intézkedéseket is) lehessen minősíteni.

25 A feltett kérdésekre tehát úgy kell válaszolni, hogy az Egyezmény 24. cikkét úgy kell értelmezni, hogy az olyan intézkedés, amellyel egy tanú kihallgatását azzal a céllal rendelik el, hogy az lehetővé tegye a kérelmező számára az esetleges kereset célszerűségének értékelését, az ilyen kereset jogalapjának meghatározását és a jogalapok alátámasztására felhozható érvek helytállóságának megítélését, nem tartozik az „ideiglenes intézkedések, beleértve a biztosítási intézkedéseket is" fogalma alá.

A költségekről

26 Mivel ez az eljárás az alapeljárásban részt vevő felek számára a kérdést előterjesztő bíróság előtt folyamatban levő ügy egy szakaszát képezi, e bíróság dönt a költségekről. Az észrevételeknek a Bíróság elé terjesztésével kapcsolatban felmerült költségek, az említett felek költségeinek kivételével, nem téríthetők meg.

A fenti indokok alapján a Bíróság (első tanács) a következőképpen határozott:

A Dán Királyság, Írország és Nagy-Britannia és Észak-Írország Egyesült Királysága csatlakozásáról szóló, 1978. október 9-i egyezménnyel, a Görög Köztársaság csatlakozásáról szóló, 1982. október 25-i egyezménnyel, a Spanyol Királyság és a Portugál Köztársaság csatlakozásáról szóló, 1989. május 26-i egyezménnyel, valamint az Osztrák Köztársaság, a Finn Köztársaság és a Svéd Királyság csatlakozásáról szóló, 1996. november 29-i egyezménnyel módosított, a polgári és kereskedelmi ügyekben irányadó bírósági joghatóságról és a bírósági határozatok végrehajtásáról szóló, 1968. szeptember 27-i egyezmény 24. cikkét úgy kell értelmezni, hogy az olyan intézkedés, amellyel egy tanú kihallgatását azzal a céllal rendelik el, hogy az lehetővé tegye a kérelmező számára az esetleges kereset célszerűségének értékelését, az ilyen kereset jogalapjának meghatározását és a jogalapok alátámasztására felhozható érvek helytállóságának megítélését, nem tartozik az „ideiglenes intézkedések, beleértve a biztosítási intézkedéseket is" fogalma alá.

Aláírások